

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

MENŲ FAKULTETAS

DAILĖS KATEDRA

Dailės magistratūros (grafika) studentė **Sandra Lapinskaitė**

PRIKLAUSOMYBIŲ ANATOMIJA GRAFIKOS DARBŲ CIKLE „JUODA UGNIS”
THE ANATOMY OF ADDICTION IN GRAPHICS WORKS CYCLE „BLACK FIRE“
MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas:

Prof. Vaidotas Janulis

Darbo recenzentas:

Doc. Vidmantas Zarėka

Šiauliai, 2014 m.

**PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO BAIGIAMOJO (BAKALAURO / MAGISTRO)
DARBO SAVARANKIŠKUMĄ**

2014 - 01 - 02
Šiauliai

Aš, Šiaulių universiteto (toliau – Universitetas), Menų fakulteto Dailės magistro
(specializacija – grafika) studentė **Sandra Lapinskaitė**

Patvirtinu (patvirtiname), kad įteikiamas baigiamasis darbas (*magistro darbo pavadinimas*)
„Priklausomybių anatomija grafikos darbų cikle “Juoda ugnis” yra:

- Autoriaus (autorių) atliktas savarankiškai ir sąžiningai, jame nėra pateikta kitų autorių medžiagos kaip savos, nenurodant tikrojo šaltinio.
- Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
- Nebuvo to paties autoriaus (autorių) naudotas, pristatytas ir gintas kitoje mokymo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje.
- Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais. Nepateikia nuorodų į kitus darbus, jeigu jų medžiaga nėra naudota darbe.
- Nėra kitų autorių darbų, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
- Pateiktas visas panaudotos literatūros sąrašas.

Man žinoma, kad už nusirašinėjimą, plagijavimą, kitokį nesąžiningumą ir apgaulinėjimą per atsiskaitymus, atliekant įvairius darbus ir egzaminų sesijos metu baudžiama: neleidžiama perlaikyti egzamino, reikia iš naujo kartoti dalyką (modulį), gali būti šalinama iš Universiteto (dekanų teikimu rektorius įsakymas).

Sandra Lapinskaitė
(studento vardas, pavardė)

(parašas)

**PATVIRTINIMAS APIE ATSAKOMYBĘ UŽ LIETUVIŲ KALBOS
TAISYKLINGUMĄ ATLIKTAME DARBE**

Patvirtinu lietuvių kalbos taisyklumą atliktame darbe.

Sandra Lapinskaitė
(studento vardas, pavardė)

(parašas)

SANTRAUKA

Magistro darbų kolekcijoje „Priklausomybių anatomija grafikos darbų cikle “Juoda ugnis” kalbama apie priklausomybių pavojus. Žodžiui „priklausomybė” priskiriama daugybė įvairių reikšmių. Juo yra apibūdinami žmonės, turintys liguistų polinkių. Bendras asmenų, priklausomų nuo alkoholio, narkotikų, azartinių žaidimų, sekso, maisto ir kt., bruožas yra bejėgiškumas prieš savo ligą. Analizuojant priklausomybės sampratą remtasi L. Bulotaitės, C. Nakken, A. I. Leshner, Peele, O. Kuorienės teorijomis.

Grafikos darbuose pagrindiniu akcentu tampa žmogus. Kiekviename kūrinyje atsiranda užuomina apie pagrindinį priklausomybių objektą. Vaizduojamos žmogaus kūno dalys ar jų užuominos. Darbuose iškyla geometrinių formų elementai. Tai tarsi įspėjamųjų ženklų ikonos, turinčios įspėti apie tykojančius pavojus kiekvieno žmogaus aplinkoje. Kūrybiniai darbai skatina pamąstyti, pajusti. Darbai reikalauja emocinio kontakto.

Darbo problema – priklausomybė. Bet kokią priklausomybę galima apibūdinti kaip besikartojančią elgseną, kuri trumpam sumažina nemalonią emocinę būseną ar ją susilpnina, bet ilgai, toks pasikartojantis elgesys kuria tą įtampą keliančią būseną. Priklausomybę sukelia ne vartojama medžiaga ar daiktas, o tokios medžiagos ar daikto vartojimas (naudojimas), siekiant emocinės pusiausvyros. Didžioji dalis žmonių kenčiame nuo vienokio ar kitokio liguisto potraukio.

Darbo aktualumas sietinas su šių dienų įvairių priklausomybių apsėsta visuomene. Apie tai byloja įvairūs elgesio modeliai, kylantys sergant priklausomybe. Žmonės nesugeba susidoroti su neigiamomis emocijomis. Dažnas renkasi lengvesnį kelią ir griebiasi greitesnį poveikį duodančių elgesio modelių. Psichikos pusiausvyrą bandoma išlaikyti į savo gyvenimus įsileidžiant vartotojiškumą. Galiausiai nesprendžiamos problemos tampa kasdiene frustracija. Nemaloni, įtempta emocinė būseną, kuri atsirandanti dėl negebėjimo patenkinti savo poreikių, realizuoti tikslų ar įveikti sunkumų, ilgai, ilgainiui priveda prie užburto priklausomybių rato.

Darbo objektas 9 grafikos darbai, pavadinimu „Priklausomybių anatomija grafikos darbų cikle “Juoda ugnis”. Kolekcija sukurta naudojant fotografijas, kompiuterinę grafiką, piešimą. Pateikta ant balto kartoninio popieriaus. Matmenys 940x420mm.

Darbo tikslas susipažinti su priklausomybės teorijomis ir naudojantis kompiuterine grafika atskleisti priklausomybės keliamus pavojus.

SUMMARY

In the Master works collection "Black Fire" goes about the dangers of addiction. The word "addiction" has many different meanings. It describes people who have morbid propensity. General feature of persons, who are addicted to alcohol, drugs, gambling, sex, food, etc., is helplessness before his illness. The analysis of the concept of addiction based on L. Bulotaite, C. Nakken, I. Leshner, Peele, O. Kuoriene theories.

The man becomes the main focus of graphic works. The hint about the main object dependencies appears in each piece. The human body parts or clues are represented in this work. There are elements of geometric shapes. It's like warning signs icons, which have to warn about the risk in each human environment. Often the person does not see a risk. Creative works promote to think and feel. Works require emotional contact.

Work problem - addiction. Any addiction can be defined as the recurrent behavior, which temporarily reduces unpleasant emotional state or to weaken it, but eventually, this repetitive behavior create intense status. Dependence is not caused by the substance or object is used, but the use of a substance or object (usage), for emotional balance. Most of the people suffer from some kind of addiction.

Topicality of the work is related to today's society obsessed with various addictions. This is proved by a variety of behaviors that arise addiction of illness. People are not able to cope with negative emotions. Often they choose the easier way and resort to a faster impact on distribution patterns of conduct. A mental balance is attempt to keep in their lives by the acceptance of consumerism. Finally, not addressed problems become a daily frustration. Uncomfortable, tense emotional state resulting from the inability to meet their needs, realize goals and overcome difficulties, eventually lead to a vicious circle of addiction.

The object is 9 graphic works titled "Anatomy of Addiction graphics work cycle" Black Fire". Collection created using photographs, computer graphics, painting. Presented on a white cardboard paper. Dimensions 940x420mm.

The purpose of gets acquainted with addiction theories and using computer graphics to reveal the dangers of addiction.

TURINYS

SANTRAUKA.....	3
SUMMARY.....	4
ĮVADAS.....	6
1. KONCEPCIJA PAVOJAUS PRIKLAUSOMYBĖS ŽENKLAS.....	8
2. ŽENKLAS GRAFINĖJE RAIŠKOJE.....	11
3. MENININKAI, DARANTYS KŪRYBINĘ ĮTAKĄ.....	12
4. IDĖJOS FORMAVIMAS, KŪRYBINIAI IEŠKOJIMAI.....	13
5. KOLEKCIJOS ANALIZĖ.....	14
5.1 Bendra kūrinių analizė.....	14
5.2 Kompozicijų analizė.....	18
IŠVADOS.....	26
LITERATŪROS ŠALTINIAI.....	27
INFORMACIJOS ŠALTINIAI INTERNETE.....	27
Priedas 1.....	29
Priedas 2.....	30
Priedas 3.....	30
Priedas 4.....	31
Priedas 5.....	31
MAGISTRO DARBAS SKAITMENINIAME FORMATE.....	36

IVADAS

Su priklausomybės problema susiduria didžioji žmonijos dalis. Tai vyksta ir tiesiogiai, ir netiesiogiai. Vis dėlto niekas negali tiksliai pasakyti, kas yra priklausomybė. Kai žmonių klausama, kaip jie ją supranta, paprastai kiekvienas atsako vis kitaip. Vieni liguisto potraukio kamuojamą žmogų įsivaizduoja gyvenantį nuo vieno svaiginimosi iki kito, kiti mano, kad šiandieninėje visuomenėje kiekvienas yra kamuojamas kokios nors manijos. Manijos, priklausomybės, liguisto potraukio sąvokos nėra aiškiai apibrėžtos. Narkomanija, alkoholizmas, malonumų manija (hedonizmas), valgymo, lieknėjimo manija, liguistas pavydas, godumas, televizijos žiūrėjimo manija – šį sąrašą galėtume dar tęsti ir tęsti.

„Buvęs Nacionalinio piktnaudžiavimo narkotikais instituto (The National Institute on Drug Abuse) prie Nacionalinių sveikatos institutų (The National Institutes of Health) direktorius medicinos dr. Alanas Lešneris (Alan I. Leshner) apibūdina priklausomybės sąvoką kaip „smegenų ligą“. Jis teigia: Pagal pagrindinę koncepciją, išsirutuliojusią iš pastarojo dešimtmečio mokslo pasiekimų, priklausomybė yra smegenų liga, kuri išsivysto laikui bėgant dėl pradžioje savo noru pasirinktos elgsenos - narkotikų ar alkoholio vartojimo. Pasekmė yra iš esmės nevaldomas ir neįveikiamas narkotikų geismas, siekimas jų gauti ir vartoti. Tai sutrikdo (arba visiškai sunaikina) žmogaus funkcijas šeimoje ir visuomenėje. Šiai būklei yra būtinas medikų gydymas.“¹

Dabartinis mokslas teigia, kad būtų pernelyg drąsus supaprastinimas priešinti biologiją su elgsena arba iškelti žmogaus valią prieš smegenų chemiją. Priklausomybė yra esmingiausias biologinis ir elgsenos sutrikimas. Daugelis žmonių vis dar klaidingai mano, kad priklausomybė yra paprasčiausiai valios ar charakterio stiprybės stoka. Diskutuojant apie priklausomybę, galima laikytis paprastos apibrėžties: priklausomybė tai smegenų liga, pasireiškianti neįveikiamo geismo elgsenos forma. Kurios vystymasis bei veikimas priklauso nuo biologinių veiksnių, elgsenos ir socialinio konteksto.

Pažvelgus į bet kokią priklausomybę kaip į elementarią grėsmę, pavojų, suvokiama, kad visad yra galimybė įvykiams užbėgti už akių. Norint taip padaryti, mene galima apie tai prabilti kūriniais. Kadangi žmonės gyvena ženklų pasaulyje, 9 grafikos darbų ciklas tarsi tampa užkoduota įspėjamųjų ženklų priklausomybės pavojaus tema kolekcija. Aukštesniajai sąveikos tarp gyvybių formai – komunikacijai – ypatingai svarbus ženklų vaidmuo. Ekonominis, socialinis, kultūrinis ir

---

¹ http://www.blaivus.org/UserFiles/blaivi_karta/08.1.%20Priklausomybi%C5%B3%20prigimtis/100priklausomybe.pdf, 2014 01 01

politinis gyvenimas - tai komunikacija įvairiausių ženklų pagalba. Sąveikauti tarpusavyje ir su aplinka reiškia nuolatos naudoti ženklus. Visas žmogaus gyvenimas persmelktas ženklų.

Darbo problema: Taigi priklausomybę galima apibūdinti kaip „bet kokią pasikartojančią elgseną, kuri trumpam padeda išvengti frustracijų ar jas susilpninti, bet per ilgesnį laiką frustracijas kuriančią.“² Priklausomybę sukelia ne vartojama medžiaga ar daiktas, o tokios medžiagos ar daikto vartojimas (naudojimas), siekiant emocinės pusiausvyros. Galima teigti, kad kiekvienas kenčiame nuo vienokio ar kitokio liguisto potraukio.

Kūrybiniai darbai skirti atkreipti dėmesį į save patį priklausomybės atžvilgiu. Regimi vaizdai skatina pamąstyti, pajauti, sukelti asociacijų.

Darbo aktualumas: Šių dienų visuomenė tampa vis labiau apsėsta priklausomybių. Apie tai byloja dažnas šio žodžio vartojimas diskutuojant apie įvairius elgesio modelius, kylančius sergant priklausomybe. Priklausomybė daugeliui tampa kasdienybe, nes žmonės nesugeba susidoroti su liūdesiu, skausmu ar praradimu. Dažnas renkasi lengvesnį kelią ir griebiasi maniakinių, greitesnį poveikį duodančių elgesio modelių. Psichikos pusiausvyrą bandoma išlaikyti į savo gyvenimus įsileidžiant vartotojiškumą, vietoj to, kad būtų šalinamos tikrosios įvairių gyvenimo negandų bei nelaimių priežastys. Galiausiai nesprendžiant giluminių problemų, nemalonį, įtemptą emocinę būseną, kuri atsirandanti dėl negalėjimo patenkinti savo poreikių, negebėjimo realizuoti tikslų ar įveikti sunkumų. per ilgesnį laiką priveda prie užburto priklausomybių rato.

Kūriniai orientuoti į nūdieną. Norima įtraukti į jausmų, išgyvenimų pasaulį, sukelti emociją, kuri priverstų mąstyti. Darbai reikalauja emocinio kontakto.

Darbo objektas. 9 grafikos darbų ciklas, sukurtas naudojant fotografijas, kompiuterinę grafiką, piešimą. Pateikta ant balto kartoninio popieriaus. Matmenys 940x420mm.

Darbo tikslas: remiantis priklausomybių teorijomis išanalizuoti priklausomybės sampratą ir naudojantis kompiuterine grafika atskleisti priklausomybės keliamus pavojus.

Uždaviniai:

- rinkti, sisteminti ir analizuoti literatūros kūrinius bei vizualinius šaltinius;
- susistemintą ir išanalizuotą medžiagą panaudoti grindžiant magistrinio darbo koncepciją;
- atskleidžiant darbo tematiką sukurti vientisą bendrą stilistiką pasižyminčią darbų kolekciją.

---

² http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=112, 2013 12 30

Darbo metodika: analogiškų menininkų darbų pavyzdžių analizavimas, meninio pateikimo ieškojimo būdai, eskizų kūrimas, praktinis grafinės darbo dalies įgyvendinimas naudojant Adobe Photoshop, Corel Draw kompiuterinėmis programomis. Naudojamos asmeninės fotonuotraukos.

Darbo strategija:

1. Temos ir koncepcijos suformulavimas.
2. Problematikos formulavimas.
3. Darbo tikslo ir uždavinių nustatymas.
4. Literatūrinės bei vizualinės informacijos rinkimas, sisteminimas, analizavimas.
5. Teorinės magistro darbo dalies parengimas.
6. Kūrybinis procesas, pasirinktos temos, iškeltų tikslų ir uždavinių realizavimas.
7. Meninės idėjos vizualizacijų galimybių paieškos.
8. Praktinės – kūrybinės magistrinio darbo dalies įvykdymas.
9. Kūrybinės kolekcijos ekspozicijos ir pristatymo parengimas.

1. KONCEPCIJA PRIKLAUSOMYBĖS PAVOJAUS ŽENKLAS

Dauguma šiuolaikinių priklausomybės teorijų teigia, kad žmogui yra svarbiausias tikras, emociškai stiprus ir tvirtas ryšys su kitais žmonėmis. Nesugebėjimas sukurti naujų ir išlaikyti senesnių ryšių dažnai įvardijamas kaip kertine priklausomybės ligų priežastimi.

Pagal Nakken Craig³, „priklausomybė – tai patologinis meilės ir pasitikėjimo santykis su objektu ar įvykiu“⁴ (pvz. darbu, lošimu, alkoholiu, maistu, pirkimu, gražinimosi procedūromis, seksu ar kt.). Tarp įvykių, objektų prie kurių galime priprasti bendra yra tai, kad jų vartojimas sukelia greitus pozityvius ir malonius nuotaikos pokyčius. Bet ne visi žmonės fiksuojasi

---

³ Craig M. Nakken yra knygų autorius, lektorius, šeimos terapeutas. Specializuoja priklausomybės gydymo srityje, turintis daugiau nei dvidešimt metų darbo patirties šioje sferoje. C. M. Nakken šiuo metu yra privatus terapeutas, atliekantis savo praktiką St Paul, Minesotoje.

⁴ Laima Bulotaitė „Narkotikai ir narkomanija. Iliuzijos ir realybė“. Tyto alba. Vilnius. 2004 [69psl.]

santykiuose su jais. Užsikabina tie, kurių bazinis ryšio su kitais poreikis yra nepatenkintas, kurie jaučia ypač didelę emocinę tuštumą, izoliaciją, atskirtį.“

Pagrindinė priklausomybe sergančiųjų savybė yra ta, kad jie formuoja emocinį santykį su objektu ar įvykiu. Taip bandoma kuo greičiau pasiekti trokštamą nuotaikos pasikeitimą (pvz.: nusiramimą, pakylėjimą, saugumą, skausmą, kaltę, gėdą). Pagal C. Nakken, priklausomybe sergančių žmonių santykiai su daiktais ar įvykiais nuo kurių jie priklauso yra pagrindinis šių žmonių gyvenimo emocinis santykis. Kai ryšiai su priklausomybės objektais žmogui tampa svarbesni už ryšius su kitais žmonėmis, jie palaipsniui susilpnina natūralius santykius, o ilgainiui gali išvis jų atsisakyti. Taip formuojasi priklausomybe sergančiųjų socialinė atskirtis ir jie tampa dar labiau vieniši ir izoliuoti.

Žmogus tampa priklausomas nuo tam tikrų įvykių ar objektų todėl, kad jie jam suteikia tvirtą garantiją gauti norimą emocinį pokytį – malonumą, atsipalaidavimą, ramybę ir t. t. Jokie tarpusavio santykiai tarp žmonių tokios tvirtos garantijos neturi. Draugai, mylimasis, šeimos nariai jus gali nuvilti, supykdyti, įskaudinti. Visuose sveikuose žmonių santykiuose galioja „gavimo – davimo“ principas, priklausomi santykiai paremti tik vartojimu, naudojimu ir gavimu. Taip sergantieji priklausomybe susikuria iliuzijų pasaulį ir jame gyvena. Priklausomi ryšiai tampa intymumo, tikro bendravimo, socialinio ir dvasinio komforto bei pasitikėjimo mirażu. Vystantis priklausomybei žmogus vis labiau klimpsta į saviapgaulę.

Kiekvienas žmogus turi savo kritinę ribą arba dar kitaip vadinamąjį „dugną“ ir kol jo nepasiekia, negali kilti aukštyn, nesugeba tiestis. Vienam priklausomybe sergančiajam, kad jis pradėtų keistis, užtenka netekti darbo, išvysti ir susipažinti su kitų žmonių kančiomis, kitam, kad atsipeikėtų, reikia prarasti viską – šeimą, būstą, sveikatą, laisvę. Kad ir kaip skaudžiai tai nuskambėtų, sergančiajam privalu leisti pasiekti savo „dugną“, leisti patirti visas priklausomybės pasėkmes. Tačiau net ir tai negarantuoja, kad žmogus ims tiestis. Nemažai atvejų būna tokių, kad pasirenkamas ne sveikimo kelias, bet neatlaikęs priklausomybės keliamų kančių, pats pasitraukia iš gyvenimo. Būna ir taip, kad žmogaus organizmas neatlaiko tokio gyvenimo tempo.

Dažnai priklausomybe sergančiojo aplinkos žmonės daro vieną ir tą pačią esminę klaidą – neleidžia savo artimajam nusiristi ir pasiekti dugno. Vietoje to jie stengiasi padėti ir ištraukti vis dažniau ir stipriau klumpantįjį iš priklausomybės liūno. Artimieji akiai tiki, kad be jų pagalbos, paramos ir užuojautos pastarasis tiesiog pražus. Neleisdami žmogui patirti visų su jo priklausomybe susijusių praradimų ir bandydami atitolinti nuo jos sukeliamų kančių artimieji tampa jo

bendražygiais jo savinaikos kelyje. Pati svarbiausia užduotis yra suvokti, kad be atsitraukimo ir visokiariopos pagalbos nutraukimo, viltis, kad kas nors pasikeis, deja, yra labai menka.

Ona Kuorienė kalbėdama apie priklausomybę remiasi gelminės psichologijos argumentais bei senąja išmintimi. Pasak jos priklausomybė reiškia, kad „žmoguje slypi slaptas noras būti priklausomu, turėti ryšį. Tokį lemtingą žmogaus siekį galima paaiškinti taip: žmogus yra pasaulio dalis <...>, todėl kažkoku būdu išskyrus ar pažeidus jo santykį su pasauliu, jis pajunta slystant pagrindą, ant kurio stovi. Toks žmogus jaučia vienišumą, baimę, nepasitikėjimą ir ieško išeities iš tokios būsenos. <...> žmogui reikalinga ugdyti pajautimą, kad jis būdamas dalimi pasaulio, kuriame gyvena, yra neįkainojama vertybė, vienintelis, nepakartojamas, apdovanotas neišsemiamomis galimybėmis kurti tiek save patį, tiek jį supantį pasaulį. <...> Priklausomybė vystosi, tuo tarpu asmuo nuo pasaulio, kurio dalimi jis yra, izoliuojasi ir nesivysto.“⁵

Priklausomybė – sveikatos sutrikimas, liguistas polinkis kartoti tą patį veiksmą ar vartoti tą pačią medžiagą pakartotinai daug kartų. Toks elgesys gali išprovokuoti socialines bei psichologines problemas, susirgimus. Kalbant apie tą pačią problemą – priklausomybės būna fizinės ir psichologinės.

Psichologas Peele (1985) priklausomybę apibūdina kaip žalingą elgesio ratą. Elgesio, kuris yra nebecontroliuojamas. Priklausomybė – tai procesas, kuris keičiasi, formuojasi laike. S. Peele teigė, kad priklausomybei vystytis nebūtini biomedicininiai organizmo pokyčiai. <...> Priklausomybė – tai žmonių, <...> problema. Toks teiginys artimesnis psichologinei priklausomybei. Tai stiprus psichologinis pripratimas, teoriškai galintis išsivystyti bet kokiam malonumą teikiančiam veiklams arba nemaloniems jausmams sukeliančios veiklos vengimui. Dažniausi arba labiausiai žinomi pavyzdžiai yra psichologinė priklausomybė azartiniam žaidimams, apsipirkinėjimui, interneto naršymui, bendravimui, pornografijai, LSD bei kai kuriems kitiems fizinės priklausomybės nesukeliantiems narkotikams, seksui, darbui. Priešingai nei fizinės priklausomybės atveju, neturėdamas galimybės užsiimti atitinkama veikla asmuo nepatiria jokio fizinio diskomforto, abstinencijos sindromo, tačiau patiria psichologinį diskomfortą.

Psichologinė priklausomybė gali išsivystyti kartu su fizine, pavyzdžiui, kai vartojami fizinę priklausomybę sukiantys narkotikai. Dažnai tai būna priklausomybės nikotinui (cigaretėms) atveju. Tokia priklausomybės forma priklauso ir nuo žmogaus valios – skirtingai nei fizine

---

⁵ NARKOMANIJA, alkoholis ir kitos priklausomybės – BĖGIMAS NUO GYVENIMO, Ona Kuorienė, Mokslo aidai, 2002, 36-37psl.

priklausomybę, psichologinę įmanoma nugalėti vien valios pastangomis. Tačiau realiai tai padaryti yra utopiška ir net neįmanoma – yra būtina kreiptis pagalbos į savitarpio pagalbos grupes arba tos srities specialistus. Fizinėi priklausomybei būdingas abstinencijos sindromas, kuomet organizmas negauna medžiagos, nuo kurios asmuo yra priklausomas.

Sergant priklausomybe, toks gyvenimas – lyg užburtas ratas, kurio varomoji jėga – mechaniškas įprotis. Sergantis priklausomybe žmogus mano, kad kontroliuoja savo gyvenimą. Kontrolės iliuzija stimuliuojama dažną “priklausomybės propagavimą”.

Priklausomybių progresui būdinga vienokia ar kitokia savinaika: žmogų (su)naikina priklausomybių sukelti fiziniai padariniai (ligos) arba jų vedamas kelias į moralinį ar socialinį “dugną”. Iš pastarojo dažnas ir nepakyla – nusižudo. Netgi bandymas atsisakyti įpročių, išgyti nuo priklausomynės ligų į tvarkingą tuštumą įneša chaoso ir nerimo. Į visą tai žiūrima tarsi į grėsmę nusistovėjusiam gyvenimo būdui. Toks priklausomybių keliamų problemų veidrodis tiksliai atspindi globalaus, anonimiško pasaulio žmogaus akyse plytinčią tuštumą, jo vienatvę. Atsisakomas laisvės pasirinkimas, kurti ir gyventi. Kaip A. Kempinskis (1998) teigia, priklausomybę <... > galima traktuoti ir kaip „žmogaus bandymus mažinti „egzistencinę kančią“⁶.

Galimų priklausomybės pavojų galima išvengti, suvokiant kokiam beprasmybių pasaulyje gyvena šia liga sergantieji. Pats žodis “pavojus” dažniausiai vartojamas kartu su žodžiais nusakančiais galimo sužalojimo ar sveikatos pakenkimo pobūdį. Pavojus - tai savybė, kuria daiktas gali padaryti žalą, tai galimo sužalojimo ar sveikatos pakenkimo šaltinis.

2. ŽENKLAS GRAFINĖJE RAIŠKOJE

Ženklas - abstraktus, daugiaprasmis dalykas, reiškiantis kokio nors objekto būdingą natūralią žymę, kito kokio nors objekto daiktinę ar vaizdinę žymę.

Ženklo prasmė paprastai abstrakti, sutartinė. Ženkilai yra raidės, skaičiai, įvairūs kiti grafiniai dariniai (pvz., kelio ženklai, iškabos, simboliai), nusakantys platesnę žmonių jiems

---

⁶ Giedrius Markevičius. Blaiviai gyvenančių priklausomų nuo alkoholio asmenų įpraminimo ypatumai. Daktaro disertacija. VU. 2001 [10 psl.]

suteiktą prasmę. Ženkilai yra ir gestai, mimikos, įvairūs reiškiniai. Kad ženklas turėtų prasmę, jis turi būti sutartinai suprantamas kokios nors grupės žmonių, tačiau skirtingose žmonių grupėse tas pats ženklas dažnai turi skirtingą reikšmę. Ženklas gali vaizduoti savo reikšmės objektą (daugelis grafinių simbolių) arba būti sutartinis, nesukeliantis asociacijos su vaizduojama reikšme (raidės, skaičiai).

Ženklių reikšmę plačiau nagrinėja semiotika. Semiotikos – mokslo apie ženklus – šaknys siekia antikos laikus. Graikai vartojo semiotike terminą įvardydamie mokslą apie medicininius ženklus – simptomus. Filosofai, įskaitant Platoną ir Aristotelį, ženklo sąvoką taikė platesniame kontekste. Viduramžių ir Renesanso filosofai irgi domėjosi ženklo problematika.

Semiotikos uždavinys yra išnagrinėti ženklus, kurie naudojami įvairiems dalykams suprasti ar žinioms apie tuos daiktus perduoti kitiems, prigimtį. Ženkilai žmonėms būtini, kad galėtų savo mintis perteikti kitiems bei jas užrašyti, tam, kad patys galėtų naudotis.

Ženklas tai daiktas arba idėja, kurie gana tiesiogiai vaizduoja ar nurodo ką nors kita. Pvz., reklaminis plakatas primena mums siūlomą gaminį; kelio ženklas parodo važiavimo sąlygas; gestas išreiškia nuotaiką. Kadangi šiuolaikinis pasaulis kelia grėsmę asmenybei, mes dažnai griebiamės ženklų. Norėdami išsiskirti iš minios nešiojame garsių firmų drabužius, ryškius aksesuarus, ženkliukus.

Ženklinimas – tai priemonė, kuri padeda vartotojui orientuotis produktų gausybėje, užtikrinant, kad jis yra pakankamai informuotas apie skirtingo ženklinimo reikšmes. Eiliniam vartotojui gali būti sunku žinoti viską apie komponentų, įtrauktų į produkto etiketę, poveikį. Tačiau, aiškus ženklinimas kartu su lengvai suprantamais įspėjimais apie rizikos galimybes yra labai svarbu, jei vartotojo pasirinkimą lemia esama informacija.

3. MENININKAI, DARANTYS KŪRYBINĘ ĮTAKĄ

Rimaldo Vikšraičio kūrybai būdinga šalia jo gyvenančių žmonių gyvenimo būdo vaizdavimas. Artimųjų ir aplinkinių patiriami sunkumai inspiravo jį kūrybiniais sprendimams, apie kuriuos kalba fotografijų ciklai „Pavargusio kaimo grimasos“, „Vienkiemio godos“ ir kt. (Priedas 1) Būtent pastarieji autoriaus darbai sulaukė didžiausio Lietuvos ir užsienio meno profesionalų dėmesio. Tai, kad 2009 m. Europos fotografijos festivalyje „Rencontres d'Arles“ (Prancūzija)

nuotraukos iš šių serijų pelnė autoriui „Metų atradimo“ nominaciją, neabejotinai liudija aukštą R. Vikšraičio kūrybos vertinimą ir aktualumą nūdienos meno kontekste. Tarptautinis pripažinimas lėmė, kad pastaraisiais metais dažniausiai užsienio šalyse pristatoma būtent R. Vikšraičio fotografija. Jo parodos surengtos Londone, Pekine, Poznanėje, Glazge, Vienoje, Hagoje, Madride, Velse ir kt. Lietuvių fotomenininko kūriniai jau papildė ne vieno muziejaus, galerijos ir privataus kolekcionieriaus kolekcijas.

Sužavėjo menininko pasirinktos darbų tematikos. Darbuose kalbama apie visuomenės „skaudulius“. Koloritas artimas „Priklausomybių anatomija grafikos darbų cikle “Juoda ugnis” kolekcijai.

Adam Lupton yra menininkas šiuo metu įsikūręs Vankuveryje, Kanadoje. Jo kūrybiniuose darbuose nagrinėjamos psichologinės ir sociologinės kovos šiuolaikinėje visuomenėje. A. Lupton sukuria paveikslų ciklą, kurių technika laviruoja tarp realizmo ir ekspresionizmo linijų. Darbuose jaučiamas "vidaus dvasinis ir išorės“ dialogas. (Priedas 2)

Hope Gangloff yra žinomas kuriant gyvybingus savo draugų portretus. Jais menininkas išreiškia savo požiūrį į šiuolaikinio amerikiečių gyvenimą. Užfiksuoti šią jaunų suaugusiųjų jos iliustracijų ir tapybos kartos, ji dokumentuoja šį eros kova per šias audringas ekonomikos laikais. H. Gangloff studijavo menus Cooper Union Niujorke. Prieš baigiant mokslus, Hope Gangloff dirbo tokiuose leidiniuose kaip *New York Times*, *The New Yorker*, *Spin Magazine* ir *Built by Wendy*. Jo darbai dabar kabo galerijose ir muziejuose visame pasaulyje. (Priedas 3)

4. IDĖJOS FORMAVIMAS, KŪRYBINIAI IEŠKOJIMAI

Kūrybinio darbo temos bei idėjos ieškojimuose yra svarbu kiekvieno menininko originalumas. Savitu kūrybiniu stiliumi jis išsiskiria iš kitų kūrėjų. Kadangi kūrybinių ieškojimų metu paišyti vaizdai buvo artimi visuomenės “skauduliams”, imta galvoti apie informatyvų meno kūrinį. Priklausomybė pasirinkta kūrybinu išeities tašku. Nūdienoj esama įvairių priklausomybės grupių. Dažnai kalbama apie priklausomybes – fizines, psichologines. Kyla idėja sukurti kūrinį, skelbiantį, įspėjantį apie galimą šalutinį priklausomybės poveikį.

Darbo eigoje sprendžiasi kompoziciniai ieškojimai. Centrinė kompozicija yra ramiausia. Tačiau centrinis objektas sukonzentruoja žiūrovo dėmesį į save, taip “neleisdamas” pasidomėti, kas

yra už jo. Keli centrai kūrynyje kuria vidinį žiūrovo konfliktą, verčia jį rinktis, ties kuriuo objektu stabtelti. Įstrižinė kompozicija suteikia gyvasties, pagreičio. 2/3 kompozicija – viena universaliausių, 1/3 erdvės paliekama laisvos šalia keleto vienodų objektų, jiems kaip grupei suteikiamas svarbumas. Kūrinio viduryje taikant “skiriamąją liniją” žiūrovas vėlgi verčiamas rinktis, kurią kūrinio pusę stebės. Norint žiūrovą paveikti, taip pat kad darbai netaptų monotoniški, kūrinuose stengiasi atrasti įvairias kompozicijas.

Tinkama ir įdomi kompozicija yra kiekvieno sėkmingo darbo esmė. Kompozicinis svoris darbuose juda, tačiau pagrindinis kompozicinis svoris kolekcijoje kuriamas apačioje, pabrėžiant temos sudėtingumą, rimtumą (sukuriant jai tiesioginį svorį), kairėje arba dešinėje pusėje.

Visiems darbams naudojamas ramus fonas, kad žiūrovas sukonzentruotų dėmesį į svarbiausius kūrinio objektus – žmogiškuosius meninius elementus. Kolekcijos darbus apjungia achromatinės spalvos, daugiausia pilki tonai. Taip pasirinkta, nes tamsios spalvos suvokiamos kaip sunkesnės. Derinant sunkias ir lengvas (šviesias) spalvas kuriama dinamiškumo iliuzija.

Darbų kolekcijoje kaip menine išraiškos priemone naudojama dėmė. Dėmės laisvas kontūras, tono sodrumas tai silpnesnis, tai stipresnis padeda kurti įdomias, efektingas kompozicijas. Be to kūrybines galimybes išplečia ir kūrinuose jungiama dėmė ir linija.

Formai darbuose sukurti panaudoti žmogaus kūno detalė bei grafiniai elementai. Darbuose viskas persipina ir apjungia kūrinį į bendrą emocionalią visumą.

Praktinė grafinė darbo dalis buvo įgyvendinama naudojant Adobe Photoshop ir Corel Draw kompiuterinėmis programomis. Piešti ir skanuoti piešiniai (Priedas 3). Naudojamos asmeninės fonuotraumos.

5. KOLEKCIJOS ANALIZĖ

5.1 Bendra kūrinių analizė

Kolekciją sudaro 9 meniniai kūriniai. Šių bendras pavadinimas „Priklausomybių anatomija grafikos darbų cikle “Juoda ugnis”. Ugnis gali būti šviesos simbolis arba visa griaunanti jėga. Ji gali

šildyti, šviesti arba sunaikinti, po savęs palikdama tik pelenus. Pažabojus ugnį ji gali tapti smarkiu gaisru. Šis savo ruožtu gali tapti nepaprastai stipria, sunkiai suvaldoma naikinamąja jėga.

„Ugnis – viena galingiausių gamtos jėgų. Šėlstantys miškų gaisrai darko žemės veidą, trikdo pusiausvyrą tarp augalų rūšių, keičia gyvūniją, kelia grėsmę žmonių gyvybei ir turtui.

Smarkaus gaisro nuniokota teritorija neapsaugota nuo dirvos erozijos. Karštą vasarą keičia dažni ir smarkūs lietūs, kurie pliką dirvą išplauna. Taip pakenkiama augmenijai. Jautresni augalai pažeidžiami ar žūsta, o kiti puikiai prisitaiko. Deja, paprastai suveši ir buvusios augmenijos vietą užima piktžolės. Tada iškyla grėsmė tam tikrų vietinių rūšių augalais besimaitinantiems gyvūnams.“⁷

Kaip senoliai byloja, su ugnimi žaisti ne valia. Taip pat vyksta ir kalbant apie priklausomybę, dažnai nėra aiškios ribos, kada ji taps deginančia, griauinančia jėga.

Ugnis paprastai įsivaizduojama raugona, geltona ar panašios spektro spalvos. Kolekcija „Priklausomybių anatomija grafikos darbų cikle „Juoda ugnis“ sugriauna įprastą vaizdą. Tai ugnis, kuri atneša niūrastį kasdienybėje, tamsius atspalvius bendrai gyvenime, liūdesį vietoje džiaugsmo. Tai apima ne tik sergančiuosius priklausomybe, bet ir jų aplinkinius, artimus žmones.

Kuriant kolekciją stengtasi kiek įmanoma įtikinamiau atskleisti priklausomybės pavojaus įspūdį. Kuriama ne grynas priklausomybės vaizdas, o užuomina apie jį. Aiškintasi, kuria linkme pasukti kūrybines pastangas vystant šia tema. Buvo svarstoma apie galimybę pasirinkti įspėjamųjų ženklų kūrimą šia tema, tačiau pasirinkta lyriškasis minties perteikimo būdas.

Kūrybai impulsą teikia temos artumas dažnam šių dienų gyventojui. Aktuali beveik kiekvienam – jeigu pats nesergi priklausomybės liga, tai artimoje aplinkoje atsiras tokių. Žmogaus silpnumas, bevališkumas, bejėgiškumas ir polinkis į pasidavimą ar bandos jausmą, apmąstomas kaip medžiaga kūrybinių idėjų studijoms.

9 meninių darbų kolekcijos kryptį galima pavadinti „filosofine lyrika“. Darbuose iškylantys žmogaus motyvai, slogią nuotaiką perteikiančios grubios faktūros, ženklų įspūdį paliekančios geometrinės formos bei jų užuominos išreiškiami slėpingomis potekstėmis. Dingsta tikslios vietos ir laiko koordinatės. Akivaizdus negatyvus jausmo potyris. Kūriniai perteikia dvasinę nuotaiką, požiūrį į priklausomybę. Bandoma perspėti apie gresiantį pavojų.

---

⁷ <http://wol.jw.org/lt/wol/d/r32/lp-1/102002689>, 2013 12 18

Kūriniuose padidindamos svarbiausios prasmės atžvilgiu dalys. Mažiau reikšmės turinčios lieka tarsi antrame plane. Esminis kūrinių motyvas yra žmogus, tiksliau jo kūno dalys, organai.

Kolekcija saikinga, neperkrauta, tyliai bylojanti apie apatiją, niūrią nuotaiką. Kolekcija, kuri perspėja.

Kolekcijoje grafinis vaizdas reiškiamas per liniją, dėmę, juodą spalvą bei tamsių, pilkų atspalvių gamą. Juoda labiausiai išryškina linijas, faktūras, dėmes. Juoda – balta derinys sukuria dinamišką įspūdį, tai lyg pradžia ir pabaiga, žmogaus būties simbolis. Juoda – tai paslaptingo, grakštumo, destrukcijos, chaoso, nakties spalva. Kompozicijoms suteikiamas perspektyvos ir gylio jausmas. Balta didina erdvę bei simbolizuoja šviesą, džiaugsmą, kurios čia labai mažai. Niekada nebūna viskas tik balta arba tik juoda, tačiau jei klimstama į priklausomybės ligas, gyvenimas iš pradžių pasirodęs dar spalvingesnis nei įprastai ima pieštis niūriomis, tamsiomis spalvomis. Taigi primenybė teikiama niūriam, gana tamsiam koloritui. Pasirinkta kolekcijos achromatinių spalvų gama būtent akcentuoja slogią nuotaiką, apatiją, neigiamus jausmus.

„Taškas turi daug reikšmių. Viena iš jų, mums rūpimų, – paties mažiausio pavidalo ženklas plokštumoje. Jis savo dydžiu, forma, tonu ar spalva gali būti įvairus. Skirtingais taškų dydžiais, tonais, šiltų ir šaltų spalvų deriniais galima sukurti erdvės įspūdį, optines iliuzijas plokštumoje. Taškas arba taško kompozicija gali būti tik apibrėžtoje plokštumoje. Mus vienaip ar kitaip veikia taško padėtis joje: centre – ramiai, krašte – intriguojančiai (atrodo lyg judantis), plokštumos viršuje – lengvai, apačioje – stabiliai, kairėje atrodo lengvesnis, dešinėje – sunkesnis. Dviejų ar daugiau taškų išdėstymas rodo jų tarpusavio ryšį. Net elementari taškų kompozicija padeda sukurti ritmą, kontrastą, statiką, dinamiką, simetriją ir asimetriją. Taškas yra visų kompozicijų pradžia.

Linija – tai pats svarbiausias piešinio konstrukcinis elementas, turintis statinių, dinaminių ir ritminių raiškos galimybių. Pagal atlikimo pobūdį jos gali būti stiprios ir silpnos, plonos ir storos, ilgos ir trumpos, tiesios ir lenktos, vingrios ir laužytos, vertikalios ir horizontalios, įstrižos, sinusoidinės, cirkuliacinės ir spiralinės, nepertraukiamos ir punktyrinės, taip pat šviesios ir tamsios, spalvotos ir nespaltotos.“⁸

„Faktūra - dailės kūrinio paviršiaus pobūdis. Būna lygi, grūdėta, reljefinė ir kt. Priklauso nuo dailininko sumanymo, medžiagų, atlikimo technikos. Savybės tiesiogiai atspindi kūrybinį procesą, autoriaus braižą.“⁹

⁸ Nuo taško iki sintezės, Juozas Adomonis, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2008 m.

⁹ Dailės žodynas, Vilniaus dailės akademijos leidykla, 1999, 121psl

Tekstūra – kietos medžiagos paviršiuje regimos jos sandaros ypatybės. Kompozicijose esama daugiausia šiurkščių paviršių, svarbi detalė - faktūros didinamos. Įtikinamai demonstruoja rodomos medžiagos laikinumą ir kintamumą. Jaučiama stipri laiko tiekė. Tik po mirties bagiasi laikinumas ir kintamumas. Vadinasi, žmogus kas dieną turi galimybę pakeisti savo gyvenimą. Vystant priklausomybių pavojaus temą, vertėtų dėmesį sutelkti į galimybę nepatirti priklausomybės jausmo. Laikimumo ir kintamumo sąvokas pritaikyti kaip tobulėjimo ir augimo pagrindą. Priklausomybės tema nelieka nuošalyje nuo nūdienos aktualijų. Šiurkščioji ir agresyvioji kolekcijos pusė turi savo tikslą – verstų žiūrovą labiau suklusti, pamąstyti.

Vaizduojamoji plastika įgyja pakankamai aktyvią (šiurkščią, laužytą) išraišką. Taip kuriamas kiekvieno kūrinio savitas charakteris. Šiuo pagrindu taip pat sudaroma kompozicinė paveikslų stuktūra: tam tikrų detalių įkomponavimas plokštumoje, joje atsirandančių elementų ir erdvės santykis, dominuojantis siluetų bei achromatinių dėmių ritmas.

Peršviečiamumas tam tikrų elementų, persipynimas vienu medžiagų su kitomis darbuose sukuria glaudų tarpusavio ryšį. Svarbu, jog atskiros kūrinio dalys taptų nedalomu organizmu.

Kūrybinės galimybės išsiplečia jungiant meninės raiškos priemones. Kiekvienas iš paveikslų tarsi atveria emocinį kodą, kuriuo tikimasi paveikti žiūrovą. Meninis gresiančio priklausomybės pavojaus įprasminimas. Visa plastinė kompozicijų kolekcijos sandara psichologiškai demotyvuoja tapti priklausomybių auka.

Realizuojant jausminę patirtį priklausomybės pavojaus idėja pervedama į paprastesnę ir raiškesnę plastikos kalbą. Jausmas perteikiamas per spalvą, per metaforišką ir simbolišką tam tikrų elementų atsiradimą darbuose, per statiškų ir dinamiškų formų sugretinimą ir kontrastą. Didžioji kolekcijos dalis labiau dinamiška.

Kompozicijose atsisakyta simetriškumo. Norėta išvengti statiškumo įspūdį kuriančio ir monotoniškumu dvelkiančio elementų pasikartojimo. Kūriniuose vyrauja asimetrija, kuri savo menine kokybe yra priešinga simetrijai. Asimetrija labiau intriguojanti. Ji kolekcijoje pasiekta išlaikant kiekvieno kūrinio pusiausvyrą. Tai pasireiškia naudojamų elementų forma, dydžiu, skaičiumi, faktūromis ir pan. Ritmu ir laisvomis kompozicinėmis ašimis kūriniai susijungia į kompozicinę harmoningą dinamišką visumą. Kolekcijos darbuose kuriama asimetrija demonstruoja meninės pusiausvyros jausmą, sugebėjimą ir gerą skonį.

5.2 Kompozicijų analizė

„**Tuščias žvilgnis**“. Šiame grafikos kūrinyje vaizduojama žmogaus akis. Akys – sielos veidrodis. Jos žvilga tiesa. „Šis posakis paplitęs visame pasaulyje. „The eye is the mirror of the soul“, – sakoma angliškai. „Oculus animi index“, – lotyniškai. Taip sakoma todėl, kad žmogaus akys atspindi jo jausmus ir dvasinę būseną. Kartais nereikia nė vieno žodžio, tik žvilgtelėti žmogui į akis ir viską supranti. Dažnai žvilgnis pasako netgi daugiau nei žodžiai.“¹⁰

Darbe atsiranda tinklo, virvės elementai. Jie kalba patys už save. Dviprasmiška. Virvė numesta skęstančiajam palieka pasirinkimo laisvę – pasinaudoti ja ir gelbėtis. *Arba nusivyti tinklą iš jos ir įsivinioti į ją tarsi į spąstus*. Nieko nesinori keisti, nes tai patogu. Geometrinės formos – nukirstas trikampis ir išnykstantis kvadratas – kelia įspėjamojo ženklų asociacijas. Kūrinio pagrindu naudojama metalo atlieka. Tam tikros metalo rūšys neprižiūrimos ir nesaugomos, veikiamos tam tikrų oro sąlygų rūdyja. Panašiai kaip ir žmogus, veikiamas priklausomybių, „genda“. Dažnai ne tik morališkai.

Kompozicija pasižymi veržlia atvira energija, kuri išlaisvina žiūrovo dėmesį. Dažnai kovojame patys su savimi, su savo trūkumais, jausmais. Dinamiška, vietomis ištrupėjusi medžiaga sukuria lengvumo pojūtį. Peršviečiamumas darbe sustiprina nedalomos visumos įspūdį, taip dar labiau perteikdamas kūrinio nuotaikas. Kaip ir pats gyvenimas inertiškas, banguojantis, nuo kurio pavargstame ir išsiilgstame ramybės, taip ir ši kompozicija: inertiška, banguojanti, kai kur galbūt matomas nuovargis. Pavargstame nuo to bėgimo, lėkimo. Linijos įgauna pagreitį, tačiau jas tarsi sustabdo kūrinio „rėmai“. Mūsų sąsmonė natūraliai kuria blokadą, kad apsisaugotų nuo neigiamos išorinės aplinkos ir veiksnių ar nuo prieštarinių mūsų supratimui, įsitikinimams nuomonių.

¹⁰ <http://www.facebook.com/notes/wwwgerilesiailt/ar-%C5%BEinote-kod%C4%971-sakoma-kad-akys-yra-sielos-veidrodis/381703165189778>, 2013 12 14

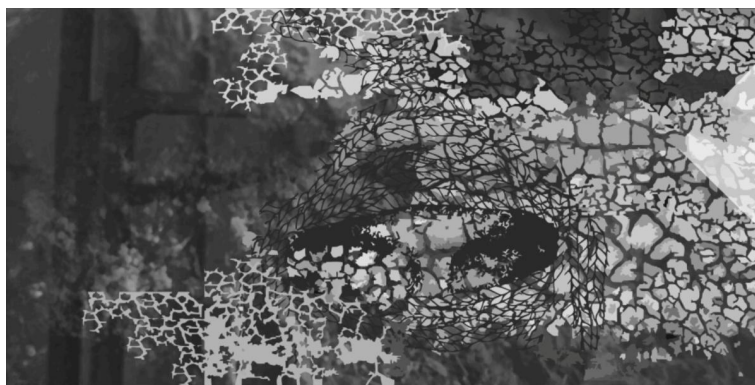

„**Basomis į niekur**“. Pojūtis, kuris užlieja tuomet, kai basomis brendama per rasotą žolę. Laisvė, energija ir kitos teigiamos emocijos. Šito kūrinyje nepamatysi. „Basomis į niekur“ meninio darbo pagrindiniu akcentu tampa žmogaus kūno dalis – kojos. Didžiausia asociacija apie judėjimą. Tačiau tai neigdomas, kojos čia vaizduojamos horizontalioje padėtyje. Šia intencija norima perteikti nuovargio, apatijos, bejėgiškumo jausmą, kuris kamuoja „nelaimėlius“.

„Basomis į niekur“ darbu bandyta prabilti apie sąstingį, kylantį priklausomybės gniaužtuose gyvenančio žmogaus galvoje. Visa tai yra nenoro pripažinti arba nenoro kažką daryti pasėkmė. Noras pasveikti yra ignoruojamas arba atidėliojamas „rytdienai“.

Kojos paguldytos ant suskeldėjusio pagrindo. Tai tarsi sudžiūvusi žemė, tarsi akmeninis grindinys. Užuomina apie laikinumą. Vien pagalvojus apie pagulėjimą ant šiurkštaus, šalto, nemalonaus paviršiaus, apima neigiamos emocijos.

Kompoziciškai kūrinys ramus, sustingęs.

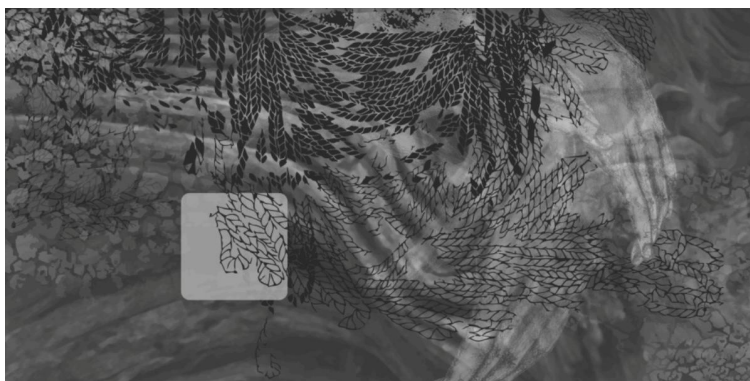

„**Sustingęs rūke**“. „Gyvenimas tarsi rūke“ – girdėta frazė tarp sunkiai priklausomybės pančiose gyvenančių asmenų.

Kažkur fone atsirandantys elementai primena grotas. Jos verčia interpretuoti apie žmogaus dvasinę nelaisvę.

Išsibarstę grafiniai elementai tarsi rūkas apgaubęs kūrinio kuriamas emocijas, tarsi laukiama kažko šviesaus. Neramios mintys, spaudžiančios protą, neleidžia pailsėti. Trūksta tylos ir vidinės ramybės. Aiškios dėmės ir faktūros išsidėsčiusios ant ramaus, išnykstančio fono kelia įtampą. Kiek erzina „akį“. Tarsi prašyte prašo sergančiojo ištrūkti iš to erzinančio priklausomybės rūko.

Kompozicija pasižymi dėmių gausa. Trupančios, chaotiškos dėmelės kuria savitą ritmą. Kaip ir priklausomybė, kurianti maišatį viduje, su tam tikrais nuopoliais, nusivylimais, viltimi, susilieja į vieną visumą. Atsirandanti faktūra kaip atsvara dėmėms. Žmogus toks sutvėrimas, kad nuolatos patiria potvynius ir atoslūgius savo gyvenime, žmogus taip pat patiria šiuos gamtos reiškinius savo viduje. Viskas persipina.

„Paliesk mane“. Pagrindinė kūrinio mintis tai nebylus pagalbos šauksmas skęstančiojo priklausomybės liūne. Papplekšnojimas per petį, rankos paglostymas – tai, rodos, savaiame suprantami kasdieniai nereikšmingi veiksmai, kuriuos atlieka mūsų nuostabiosios rankos.

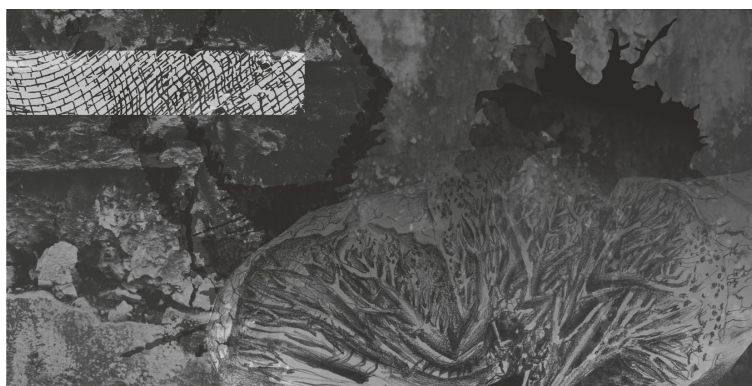
„Mokslininkas Dacheris Keltneris, daug metų tyrinėjęs prisilietimo reikšmę, teigia, jog paprastas prisilietimas yra daug svarbesnis nei mes kada galėjome ir pagalvoti: jis yra pirminė mūsų kalba ir būdas išreikšti gailestingumą.

Pastarųjų metų tyrimai atskleidė, jog prisilietimas teikia neįtikėtina didelę naudą fizinei ir emocinei sveikatai. Tai rodo, jog prisilietimas iš tiesų yra labai svarbus žmonių bendravimui, ryšių užmezgimui ir sveikatai.

Yra atlikta tyrimų, kurie rodo, jog prisilietimas mums yra saugumo ir pasitikėjimo ženklas, veikia raminančiai ir šalina širdies ir kraujagyslių įtampą.¹¹

Trys rankos. Elementų pakartojimu, padauginimu išreiškiama tarsi ypatinga jėga, sustiprinama vaizdo įtaiga – „paliesk mane“.

Kompozicija gyva, dinamiška. Kompozicija, kurioje atsispindi jausmai. Rankos pozicija darbe kalba apie baimę išreikšti savo jausmus ir išgyvenimus. Nenoras pasidalinti galbūt kitokiu jausmų turiniu. Išgyvenimų mes nematom, negalime paliesti ranka, apie tai reikia kalbėti. Tai kas laikoma giliai žmogaus viduje palieka tarsi paslaptis. Todėl ir asmenį, žiūrintį į šį darbą turėtų traukti paslaptis, kuri įpinta visoje kompozicijoje.

„Kvėpuok pasirinkimo laisve“. Šis darbas skirtas specialiai pabrėžti pavojui apie žmonių gyvybes ryjantį nuodą. Priklausomybė nuo rūkymo. Ši yra viena pirmųjų legaliųjų priklausomybių sąrašė, nuo kurios kasmet miršta milijonai žmonių.

Yra trys pagrindinės galimos prevencijos šia tema. Viena iš jų, tai aiškinimas, kad rūkymas kenksmingas ne tik rūkančiojo, bet ir jo aplinkoje esančių žmonių sveikatai. Kita - rūkymo draudimas. Trečioji laimingesnio ir sveikesnio gyvenimo be rūkalų mokymas. Kad ir kaip tai geranoriškai skambėtų, kad ir kaip būtų motyvuojamas ar demotyvuojamas šia tema žmogus, tik jis pats apsisprendžia. Apie tai pasisako pats kūrybinio darbo pavadinimas „Kvėpuok pasirinkimo laisve“.

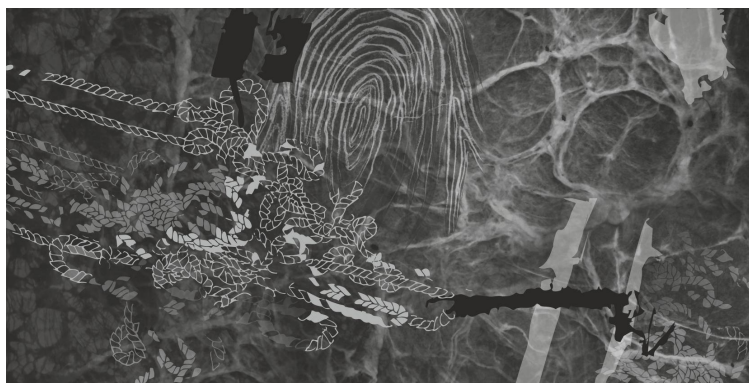
Plaučiai – kvėpavimo sistemos organas. Kvėpavimas, tai gyvybiškai būtinas procesas, kurio metu vyksta dujų apykaita tarp organizmo ir jo aplinkos. „Tai nenutrūkstantis biologinis procesas, kurio metu kvėpavimo organai ir kvėpavimo takai dalyvauja deguonies įsisavinime ir

¹¹ <http://dziaugiuosisavimi.lt/kuo-svarbus-prisilietimas/>, 2013 12 20

anglies dioksido pašalinime.“¹² Taigi rūkant ir taip netausojant gyvybiškai svarbaus organo, ilginiui rizikuojama savo gyvybe.

Fone atsirandančios šešiakampės geometrinės figūros byloja kaip ir dažname darbe apie įspėjamojo ženklo asociacijas. Pirmame plane ryškiai pastebimas medžiaginis stačiakampis tarsi stop kelio ženklo užuomina.

Uždaros, slogios erdvės įspūdį kuria fone naudojama senos, griūvančios sienos nuotrauka. Kompozicija labiau statiška.

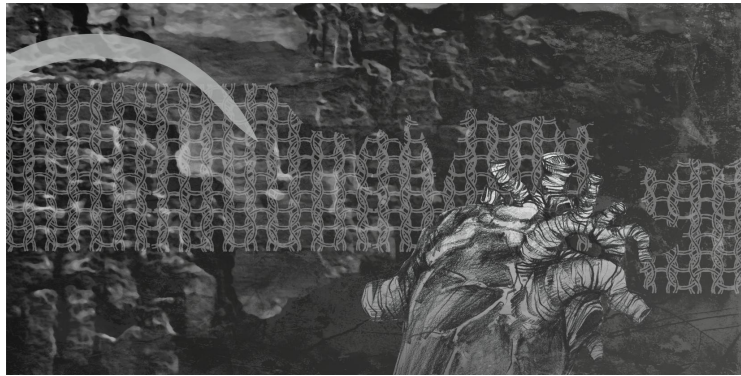
„Visi vienodi“. Kūrinio pavadinimas tarsi susipriešina su jame atsirandančiais elementais. Juk piršto antspaudai pas kiekvieną žmogų yra unikalūs ir vieninteliai tokie. Tačiau kalbant apie pasirinkimo laisvę, dažnas ją turime, ypačingai nūdienos laikų pasaulyje. Vienoda pasirinkimo laisvė. Visi vienodi pasirinkimo teisės atžvilgiu.

Virvė kūrinyje vaizduoja vieną ir tą pačią priklausomybių ypatybę – supainioti, įtraukti ir tempti „dugnan“. Tačiau kiekvienas pasirenka pats. Retas, kuris niekad net neprisileido galimybės tapti priklausomu, ligoniu, tačiau laimei tokių vistiek yra. Kiti tik pajutę virvės kilpą sustoja eiti priklausomybių link. Treti įklimpsta, tačiau vienaip ar kitaip išsikapsto. Ketvirtem tai tampa gyvenimo būdu.

Kūrinys alsuoja jėga. Tik pačiam pasirinkti, ji griauanti, ar kurianti. Dinamiškų elementų sukūrys pagauna žvilgsnį ir įtraukia į save, vedžioja, blaško, neleidžia pailsėti, veda į pasimetimą, nežinomybę, sujaukia erdvę, drumsčia ramybę. Kompozicija, kelianti klausimus ir siūlanti sustoti akimirką viskam apmąstyti.

---

¹² <http://lt.wikipedia.org/wiki/Kv%C4%97pavimas>, 2013 12 27

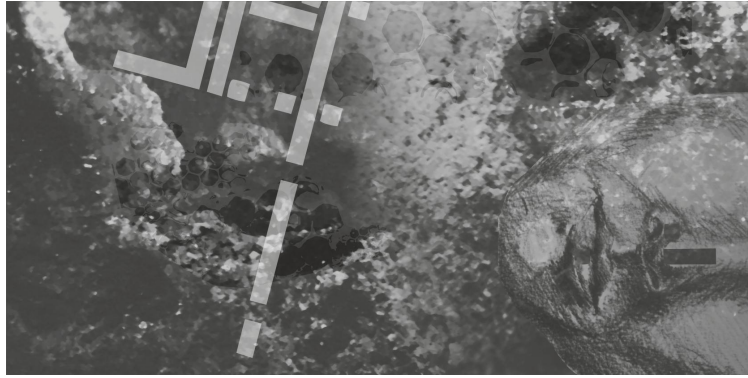

„Priešpaskutinis dūžis dugno link“. Teigiama, jog priklausomybe sergantis žmogus pasiekęs savo būties žemiausią tašką, taip vadinamą „dugną“, ne tik paronės gydytis savo priklausomybę, bet ir imsis veiksmų tai padaryti. Būtina leisti sergančiajam patirti visas savo priklausomybės pasekmes. Nors tai neteikia didelių garantijų, kad visa tai turės laimingą pabaigą. Motyvacija keisti savo gyvenimą, gyvenimo būdą kiekvienam žmogui yra vis kita. Vienam pakanka netekti darbo, kitam reikia netekti šeimos, būsto, sveikatos, laisvės. Pasitaiko, kad praregima tik suvokus, kad žmogus liko vienas kaip pirštas. Būna ir taip, kai žmogus, nebepakeldamas priklausomybės keliamų kančių, pasirenka savižudybės kelią arba organizmas neatlaiko tokio gyvenimo būdo.

Širdis – gyvybę palaikantis organas. Simboline prasme tai meilės ir draugystės simbolis. Širdis kūrybiniame darbe perteikia gyvybės ir mirties temą tiesiogine ir netiesiogine prasme. Kaip jau minėta, neatlaikęs priklausomybės kančių žmogus nusprendžia nutraukti savo gyvenimą. Kitas renkasi „gyventi“ pasirinkdamas sveikimo kelią. Ta pati širdis simbolizuoja ir artimųjų šeimos meilę, norą padėti surasti teisingesnį kelią.

Fone atsirandantis medžio žievės motyvas pagyvina kompoziciją. Tamsesni ir šviesesni pilki tonai ir pustoniai paveikslui suteikia gyvybės, alsavimo.

Šio darbo kompozicija labiausiai statiška iš visos kolekcijos. Dinamikos šiek tiek suteikia ritmiškai suvertos, tačiau ištrupėjusios kilpos. Kompozicinis sąstingis byloja apie sustingusį priklausančiojo nuo liguistų polinkių gyvenimą. Sunkumo įneša metalinės kilpos, simbolizuojančios metalinį šarvą. Šiame darbe jis atlieka sunkumo, suvaržymo, slėgimo funkciją. Tačiau paliekama apsaugos vizija.

„Bėglys“. Plačiai išnagrinėta priklausomybės sąvoka leidžia teigti – visi kenčia nuo vienokio ar kitokio liguisto potraukio. Dažnas bandydamas išvengti tokio stipraus apibūdinimo, mieliau žodį priklausomybė pakeičia į prisipažinimą, esą turima silpnybių, aistrų ar ydų. Tai paprasčiausia bėglio elgsena, kuri problemų neišsprendžia. Anaiptol, tokia elgsena pati tampa dar didesne problema gyvenime. Dar blogiau nutinka, kai „bėglys“ sudėtingas, neretai tragiškos gyvenimo aplinkybės gretina su banaliais kasdieniais išgyvenimais.

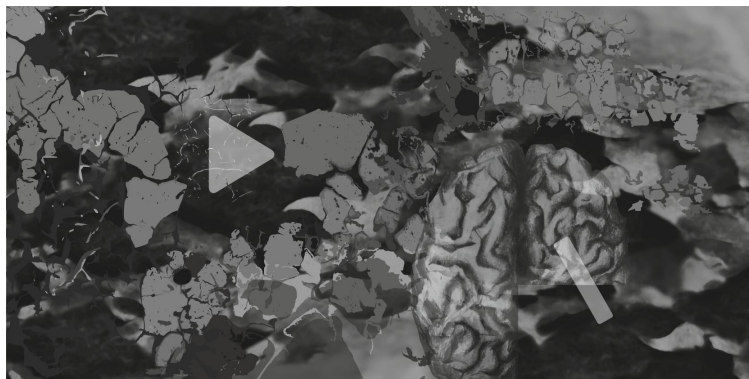
Kiekvienas vienodai gali pasijusti „auka“ arba tvirtinti, jog turi ypatingų priežasčių naudotis „švelninančiomis aplinkybėmis“. Būti darboholiku, tai paprasčiausiai sulaukti mažiau priekaištų sau, nei būti nerūpestingu „blogiečiu“ šeimos atžvilgiu. Save teisindamas žmogus tik bėga nuo realybės, vietoj to, kad stabteltų ir „suimtų save į rankas“.

Kūrinyje vaizduojamas vyriškas, griežtų formų veidas. Iš pirmo žvilgsnio ramus, kiek rūstus lūpų sudėjimas byloja apie apatiją viskam. Tačiau viršutinė veido dalis nukirsta. Didžiausios emocinės būsenos „išdavikių“ – akių kūrinyje nėra. Paliekama vietos žiūrovo vaizduotei.

Grafiniai elementai statiški, tarsi kalbėtų apie „bėglio“ stovėjimą vietoje, bėgimą nuo savęs paties, nuo savų problemų. Apie tai kalba ir akių slėpimas. Baimė stoti į akistatą su pačiu savimi.

Kompozicija rami. Kompoziciją papildo ir pagyvina geometrinės formos.

„Minties blokada“. „Mintys – tai energija, kuri kaip bet kuris materialus reiškinys turi jėgą. Arba kitaip tariant, mūsų mintys paskleidžia erdvėje tam tikrus virpesius, kurie nors ir nematomi, bet turi tam tikrą veikimo jėgą ir įtakoja realybę. Ne veltui liaudies išmintis byloja, jog kiekvienas žmogus yra savo laimės kalvis, juk tai, apie ką mes daugiausiai svajojame, ko trokštame, daugeliu atvejų išsipildo.“¹³ Vadinasi, išmokus pozityviai mąstyti, turime galimybę minčių pagalba išvengti priklausomybės grėsmės.

Kūrinyje vaizduojamos galvos smegenys, kurios yra tarsi galingas kompiuteris kiekvieno galvoje. Galvos smegenys atlieka daugybę įvairių funkcijų tarp kurių yra ir mąstymas.

Priklausomybė kaip negatyvus reiškinys sunkiai prisileidžia teigiamų minčių srautą. Jos tarsi užblokuojamos. Vienas kitas teigiamas noras mažai kuo gali gelbėti neigiamybių liūne besimurdančią auką. Kiekvienas atsakingas pats už save. Pirmiausia kas turi įvykti, tai ateiti supratimas ir noras padėti sau.

Trikampis, primenantis rodyklėlę, atsiranda tarsi užuomina „pirmyn“. Stačiakampis ant galvos smegenų vaizduoja proto veiklą principu „stop“. Minčių chaosas. Ir tik pačiam nuspręsti, kuria linkme šiuos „pirmyn“ ir „stop“ nukreipti. Užkirsti kelią priklausomybei ir tobulėti gyvenime. Ar užkirsti kelią gyvenimui ir būti priklausomu.

Kompozicija pilna gyvenimo ir energijos. Tik darbas savo koloritu byloja apie neigiamą energijos atspalvį. Persipynę įvairių dydžių ir storių grafiniai elementai kuria nerimastingą nuotaiką. Įvairių dėmių tinklas tarsi minčių maišatis, vedanti gyvenimo labirintais. Kompozicijos dinamiškumą sustiprina atsirandančių smegenų motyvas. Kompoziciją papildo ir pagyvina atsirandančios geometrinės formos.

---

¹³ <http://gyvenimo.lt/minties-galia-realybe-ar-prasimanymas/>, 2013 10 15

IŠVADOS

Priklausomybė, tai žmonių, negebančių patenkinti savo poreikių, realizuoti tikslų ar įveikti sunkumų, problema.

Priklausomybę sukelia ne vartojama medžiaga ar daiktas, o tokios medžiagos ar daikto vartojimas (naudojimas), siekiant emocinės pusiausvyros.

Atliekant kūrybinį darbą remtasi patirtimi. Tiek įgyta bakalauro bei magistro studijų metu, tiek dirbant savarankiškai: nesvetima įvairių technikų mišravimas, geriausiai darbą gyvinanti kompozicija. Lavinamas meno suvokimas.

Savo plastika, koloritu bei jaučiama kompozicine harmonija kūrybiniai darbai emocionaliai įtaigūs.

Darbo temos pasirinkimas suteikė galimybę geriau susipažinti su pagrindinėmis priklausomybėmis, labiau išanalizuoti įvairiausių ženklų naudojimą tiek grafinėje erdvėje, tiek paprasto žmogaus gyvenime. Įgytos teorinės žinios bei patirti išgyvenimai, prisiminimai gilinantį į pasirinktą temą padėjo sukurti skirtingas kompozicijas.

Iškilę sunkumai pastūmėjo rįtom diskusijom su dėstytojais, nuomonių apsikeitimas, kritikos bei patarimų išklausa; analizuoti kitų dailininkų darbus.

Magistrinio darbo rezultatas kelia pasitenkinimą bei kitas teigiamas emocijas. Manoma, jog tinkamai įsigilinus į temą, atradus reikiamus simbolius bei ženklus priklausomybės pavojaus temai išreikšti, pavyko sukurti puikią, netradicinę darbų kolekciją. (Priedas 4)

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

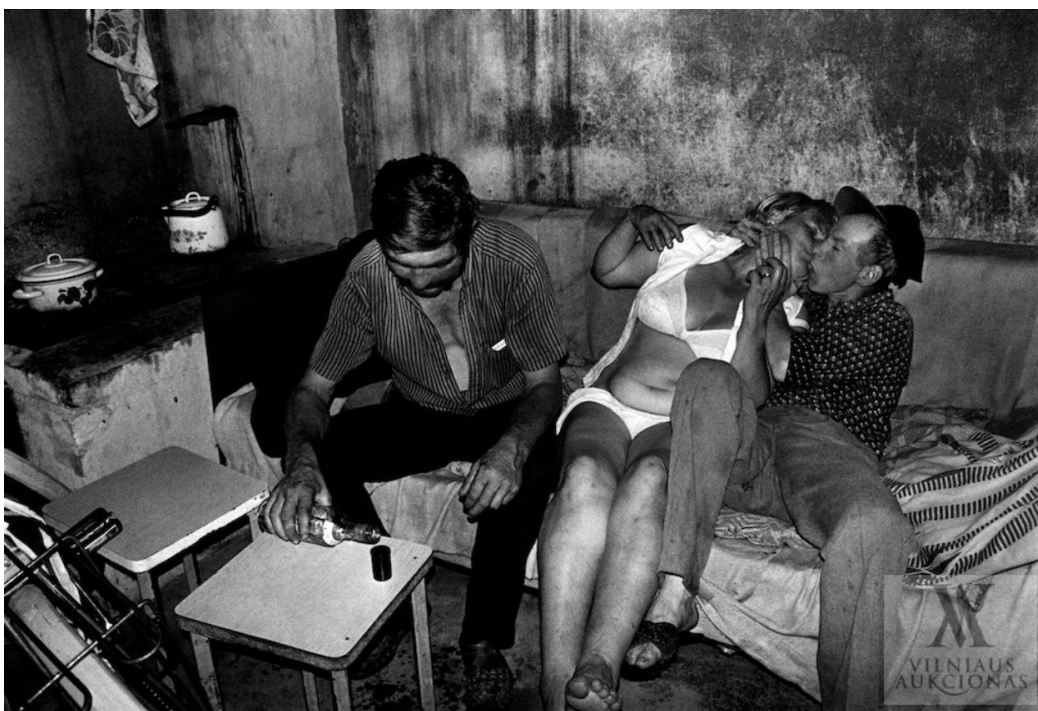
- Juozas Adomonis “Nuo taško iki sintezės”. Vilniaus dailės akademijos l. Vilnius. 1994
- D. Dabner, S. Calvert, Anoki Casey „Grafinio dizaino mokykla“. Žara. 2010
- Miranda Bruce – Mitford “Ženkliai ir simboliai”. Vilnius 1998 Alma litera, [6 psl.]
- Laima Bulotaitė „Priklausomybių psichologiniai aspektai“. Vilnius. 1998
- Laima Bulotaitė „Narkotikai ir narkomanija. Iliuzijos ir realybė“. Tyto alba. Vilnius. 2004 [69-76psl.]
- Laima Bulotaitė „PRIKLAUSOMYBIŲ ANATOMIJA. Narkotikai. Alkoholis. Lošimas. Internetas. Darbas. Pirkimas“. Tyto alba. Vilnius. 2009
- Algirdas Budrevičius „SIGN AND FORM/ŽENKLAS IR FORMA“ .Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 2012 [140 psl.]
- Ona Kuorienė „NARKOMANIJA, alkoholizmas ir kitos priklausomybės – BĖGIMAS NUO GYVENIMO“. Mokslo aidai. Vilnius. 2002 [36-37psl.]
- Giedrius Markevičius. Blaiviai gyvenančių priklausomų nuo alkoholio asmenų įpraminimo ypatumai. Daktaro disertacija. VU. 2001
- Garbačiauskas R., Tamošiūnas T. „Metodiniai patarimai rengiantiems dailės magistrantūros baigiamuosius darbus“. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. 2006

INFORMACIJOS ŠALTINIAI INTERNETE:

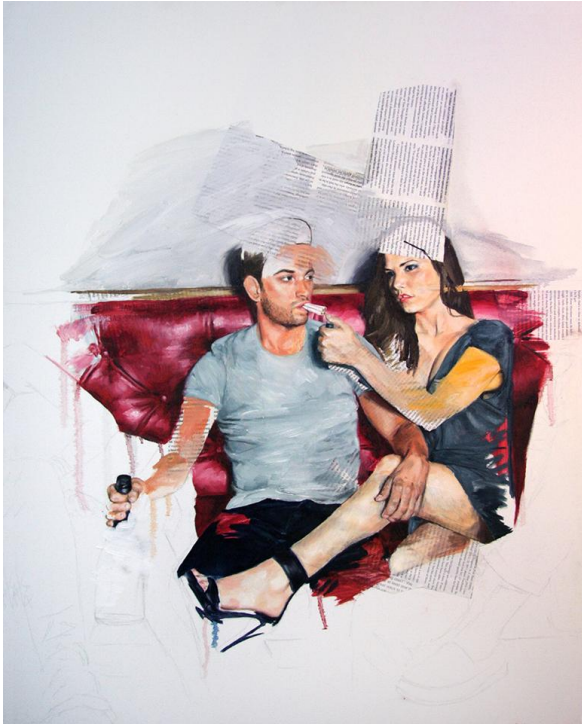
- Prieiga per internetą:
<http://www.blaivus.org/UserFiles/blaivi_karta/08.1.%20Priklausomybi%C5%B3%20prigimtis/100priklausomybe.pdf> [žiūrėta 2014 01 01]
- Prieiga per internetą: <<http://gyvenimo.lt/minties-galia-realybe-ar-prasimanymas/>> [žiūrėta 2013 10 15]

- Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kv%C4%97pavimas>> [žiūrėta 2013 12 27]
- Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%BDenklas>> [žiūrėta 2013 10 25]
- Prieiga per internetą: <<http://dziaugiuosisavimi.lt/kuo-svarbus-prisilietimas/>> [žiūrėta 2013 12 20]
- Prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/notes/wwwgerilesiailt/ar-%C5%BEinote-kod%C4%97l-sakoma-kad-akys-yra-sielos-veidrodis/381703165189778>> [žiūrėta 2013 12 14]
- Prieiga per internetą:
<http://www.prizme.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=112> [žiūrėta 2013 12 30]
- Prieiga per internetą: <<http://wol.jw.org/lt/wol/d/r32/lp-l/102002689>> [žiūrėta 2013 12 18]
- Prieiga per internetą:
<http://www.savaitgalis.lt/lt/pramogos/renginiai/teatras_menai/rimaldo_viksraicio_fotografiju_paroda/> [žiūrėta 2014 01 01]

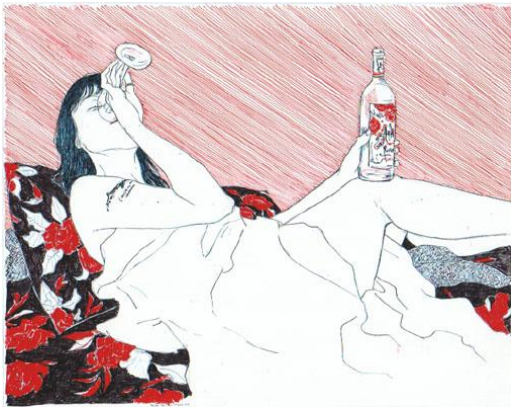
Priedas 1.

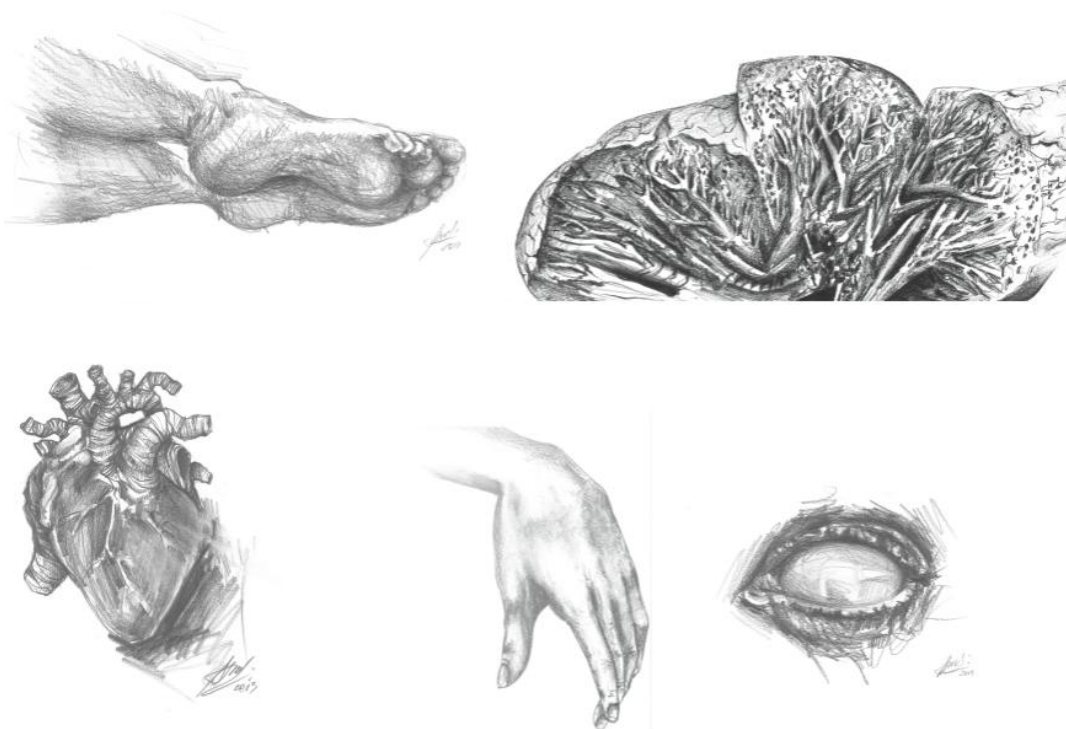
Priedas 2.

Priedas 3.

Priedas 4.

Priedas 5.

